

Sokoliarstvo má

Ing. DANIEL HARABA (44) pochádza z Pukanca z nepoľovníckej rodiny. Vďaka otcovi, ktorý pracoval ako lesný robotník, trávil svoje detstvo v prírode. Vyštudoval Strednú priemyselnú školu banícku v Banskej Štiavnici a vysokú školu STU v Bratislave – Stavebnú fakultu so zameraním na vodné hospodárstvo. Aj napriek technickému vzdelaniu ho to stále lákalo k prírode. Vďaka kamarátom, ktorí chodili na lesnícku školu, kde navštevovali sokoliarsky krúžok a na víkendy nosili domov operené dravce, s ktorými takto prišiel bližšie do kontaktu, hneď vedel, že práve toto je, ako sa hovorí, to pravé orechové. Začal sa intenzívne venovať sokoliarstvu a urobil si ako poľovnícke, tak aj sokoliarske skúšky. Od roku 1998 je členom Slovenského klubu sokoliarov pri SPK, kde v súčasnosti od roku 2012 zastáva funkciu tajomníka klubu.

● **Umenie lovu s vycvičenými dravecami je známe už z obdobia takmer dvetisíc rokov pred naším letopočtom. Ak preskočíme niekoľko storočí, jeho opätovný rozmach u nás nastal v polovici 20. storočia. Myslíte si, že dnešní mladí sokoliari majú dostatočný záujem o tento starodávny spôsob lovu?**

– V posledných rokoch sme zaznamenali enormný nárast počtu záujemcov o sokoliarstvo, evidujeme vyše 160 kandidátov a z toho každý rok tak 25 z nich splní podmienky, aby sa mohli zúčastniť sokoliarskej skúšky. Ale približne tretina z tých, ktorí si v danom roku urobia sokoliarske skúšky, si už po roku členstvo v klube neobnoví. Dôvod, ktorý vedie záujemcov k tomu, aby si urobili sokoliarske skúšky a po roku sa už sokoliarstvu venovať nechceli, sa mi nepodarilo zistiť. V súčasnosti je taká rýchla doba, že veľa sokoliarov len chová dravce vo voliérach, ale nemajú toľko času, aby sa so-

Ing. Daniel Haraba.

koliarstvu mohli venovať reálne, keďže je to časovo náročný koníček.

● **Práca sokoliarov spočíva aj v iných aktivitách. Mali ste možnosť si vyskúšať napr. pomoc pri biologickej ochrane sádov?**

– Sokoliarstvo je umenie lovu s dravými vtákmi. Tieto zručnosti sa dajú využívať aj pri iných činnostiach, ktoré súvisia s ľudskými aktivitami, ako je napríklad biologickej ochrana – či už ovocných sádov, letísk alebo iných objektov.

Biologickej ochrane pomocou dravých vtákov je založená na princípe, že dravec ako vrcholový predátor vzbudzuje u svojej koristi strach, a keď

vidí nejaký vták, že niekde lieta dravec, tak to miesto opúšťa. Dravec musí počas biologickej ochrany aktívne lietať, aby ho vtáky vnímali, že je na love a im hrozí neustále nebezpečenstvo. Dravce sa nepúšťajú len po koristi, ale útočia tiež preventívne na atrapu. Dravce počas biologickej ochrany lietajú aj vtedy, keď vtáky vôbec nevidia, čo pôsobí ako prevencia pred ich návratom, lebo keď dravec z danej lokality zmizne, tak sa drobné vtáky vedú relatívne rýchlo vrátiť na pôvodné miesto. Na letiskách pôsobí biologickej ochrana, aby sa zamedzili strety vtákov s lietadlami, či už nárazom, alebo nasatím do motora. A musí tam byť celoročne.

Dravé vtáky sa využívajú aj na ochranu smetísk pred náletmi čajok, ktoré roznášajú odpad po okolí (Taliano), resp. ochrana miest pred obrovskými krídlami havranov, ktoré sa v posledných rokoch viac sťahujú do parkov v mestách.

Biologickej ochrane v poľnohospodárstve je zase sezónna záležitosť a chráni sa úroda vtedy, keď je najviac atakovaná. Zásadou je, že sokoliar s dravcom musí byť v teréne od východu do západu slnka každý deň od obdobia pred začatím dozrievania úrody až pokým nie je celá úroda pozbieraná. Napr. v Nemecku majú problém s veľkými krdlami husí, ktoré sadnú na oziminu a tú dokážu celú

zmysel

zničiť. V Rakúsku sa ochraňujú obilné sily pred holubmi. Ale najčastejšie sa biologická ochrana používa pri ochrane dozrievajúcich plodín, napríklad v ovocných sadoch alebo vinohradoch. Operence nespôsobujú škody len nadobávaním plodov, ale veľké krdle škoricov ničia úrodu v čerešňových sadoch už len tým, že prídu vo veľkom krdli, ktorý po zasadnutí na strom veľkú časť plodov strasie. V zahraničí je už biologická ochrana s dravecami relatívne zabehnutá. Ja som sa už pred 14 rokmi zúčastnil na biologickej ochrane v Kanade, kde sme pomocou dravých vtákov strážili dozrievajúce čučoriedky a čerešne. Ako zaujímavosť môžem uviesť, že na niektorých čučoriedkových sadoch to už farmári chceli vzdať, lebo žiadne mechanické odpudzovače nezaberali a nezobierali skoro žiadnu úrodu. A po nasadení dravých vtákov sa straty scvrkli na tri až päť percent, čo im zachránilo živobytie.

Na Slovensku je biologická ochrana, s výnimkou letísk, stále len v začiatkoch. Aj keď sa u nás už strážia vinohrady aj čerešňové sady pomocou dravých vtákov a farmári sú spokojní, je to stále o financiách, keďže z tejto strany chýba podpora štátu. Pestovatelia zostávajú skôr pri iných, mechanických prostriedkoch ochrany svojich parciel, ako sú siete, akustické plynové delá, prudké svetlá, strašáky či ľudia, ktorí sa prechádzajú s rapkáčmi. Na akékoľvek z týchto opatrení si však vtáky skôr či neskôr zvyknú. Na biologickú ochranu je najlepšie používať špecifické dravce podľa toho, ktoré vtáky v ochraňovanej oblasti škodcovia prirodzene poznajú a majú pred nimi rešpekt. V slovenských podmienkach sú to jastraby alebo sokoly, no dajú sa tiež použiť nepôvodné druhy, napríklad kaňúr okrúhlochvostý (*Parabuteo unicinctus*). Jastrab je dobrý letec medzi stromami, sokol sa využíva na otvorenom priestranstve, nad ktorým lieta.

● **Venujete sa aj odchovu sokola rároha a jastraba lesného. Je to náročné? Dalo by sa povedať, že každý jedinec má inú povahu?**

– Každý koníček, ktorému sa človek venuje poctivo, si vyžaduje veľa času. Sokolarstvo je o to časovo náročnejšie, že si nemôžem povedať, že teraz si dám s koníčkom pauzu, keďže dravcom sa musí človek venovať každý deň – aj mimo loveckej sezóny, keď preperujú. A treba ich pravidelne kŕmiť, meniť im vodu, čistiť voliériu. Náročnosť – keby som ju mal vyjadriť časovo – tak každodenná starostlivosť si vyžaduje 2 až 5 hodín denne podľa obdobia v roku. V loveckej sezóne od septembra do decembra. Dravec, s ktorým sa bude loviť, musí každý deň lietať, aby naberal kondíciu. V odchovnej sezóne, ktorá je od februára do júna, keď prebieha samotné rozmnožovanie a odchov, je to niekoľko hodín denne. Sokolarstvo je koníček, ktorý si vyžaduje celého človeka, a pri takomto koníčku si musí každý uvedomiť, že veľa času na iné aktivity mu nezostane. Dá sa povedať, že sokolarstvo je nielen koníček, ale aj životný štýl. Nemôžem ísť na dovolenku s tým, že zavriem dvere a odídem preč. O dravce sa treba starať aj v mojej neprítomnosti, na čo si musím zabezpečiť niekoho, kto má aspoň základné sokoliarske znalosti a v mojej neprítomnosti mi vie dravce nakŕmiť.

● **Úspešne vycvičiť dravca, to je veľká zručnosť. Ako vyzerá Vaša lovecká sezóna?**

Syn Timur kŕmi malé dravce.

– K samotnému výcviku dravca treba povedať to, že to nie je také jednoduché, ako to vyzerá na sokoliarskych vystúpeniach, ale človek na to potrebuje určité teoretické aj praktické znalosti a zručnosti. Výcvik dravca trvá od dvoch týždňov do dvoch mesiacov, ale je to dosť individuálne a veľa závisí od povahy dravca ale aj cvičiteľa. Najdôležitejšie je to, aby dravec pochopil, že sokoliarska rukavica je pre neho najbezpečnejšie miesto, na ktorej dostáva potravu, a človek mu nikdy neublíži. A postupne si zvyká na všetky rušivé vplyvy, ktoré sú spojené s ľudskou činnosťou, ako sú napríklad ľudia, autá, psy, hluk.

Pri love musí mať dravec dobrú kondíciu, prirovnal by som to k vrcholovému športovcovi, preto moja príprava na loveckú sezónu spočíva v dennodennom tréningu prí-

letov, pri ktorých dravec naberá kondíciu a zlepšuje si letecké schopnosti. Ale zároveň – keď chcem, aby bol dravec dobrý lovec, musím ho k tomu viesť, jednoducho povedané musím ho to naučiť, tak ako ho to učia rodičia v prírode.

Keďže ja nie som členom v žiadnom PZ, chodím len na spoločné poľovačky, ktoré sa organizujú v revíroch s dostatkom drobnej zveri, ako sú bažanty a zajace. Ja sa so svojou jastrabou samicou zameriavam viac na lov zajacov, čo znamená, že keď nám praje lovecké šťastie, tak chytíme jedného zajaca, lebo sokoliari máme také pravidlo, že lovíme jeden kus zveri na deň.

● **Aké bolo minuloročné medzinárodné sokoliarske stretnutie?**

– Slovenský klub sokoliarov pri SPK (SKS pri SPK) každoročne organizuje Slovenské stretnutie sokoliarov s medzinárodnou účasťou v revíroch okolia Galanty a Nitry. Tak tomu bolo aj v roku 2019, keď sme využili ubytovacie zariadenie Únovce – Kaskády, skadiaľ sme vyrážali každý deň rozdelení do loveckých skupín do jednotlivých revírov. Minuloročného sokoliarskeho stretnutia sa zúčastnili okrem domácich sokoliarov aj sokoliari z Česka, Srbska, Holandska, Anglicka, Španielska, Nemecka a Belgicka. Jednotlivé dravce, a to konkrétne 24 orlov skalných, 18 jastrabov lesných, 11 kaňúrov okrúhlochvostých a 18 sokolov, boli rozdelené do 8 skupín, ktoré lovili v 8 revíroch počas troch dní. Minuloročné sokoliarske stretnutie môžem hodnotiť ako úspešné, aj keď niektorým dravcom

sa počas 3 loveckých dní nepodarilo uloviť žiadnu korisť. Ale my sokoliari sa držíme hesla, že nelovíme pre korisť, ale pre všetko krásne, čo je s tým spojené. Či sa nám podarí aj v tomto roku zorganizovať sokoliarske stretnutie, je otázne z pohľadu obmedzení týkajúcich sa výskytu koronavírusu.

● Zúčastnili ste sa niekedy na zahraničnej sokoliarskej konferencii?

– Minulý rok som sa aj s ďalšími členmi SKS pri SPK zúčastnil, na základe pozvania maďarských sokoliarov, Sokoliarskeho stretnutia a konferencie Vyšehradských krajín 2019 v Sárospataku. Táto konferencia bola usporiadaná ako súčasť série sprievodných programov Celosvetovej výstavy poľovníctva a prírody 2021 „V jednote s prírodou“, ktorá sa bude konať v Budapešti. Konferencie sa zúčastnili zástupcovia sokoliarskych klubov z Maďarska, Českej republiky, Poľska a Slovenska a ako pozorovatelia sokoliari z Rakúska a Talianska. Maďarskí sokoliari si dali naozaj záležať – všetko bolo na vysokej úrovni. Naša skupina bola po domácich najpočetnejšia a predstavili sme slovenské sokoliarstvo v niekoľkých prednáškach, ktoré zúčastnených zaujali. Súčasťou konferencie boli aj lovy, kde excelovali zástupcovia zo Slovenska. Aj napriek nepriaznivému počasiu dosiahli najväčší počet úlovkov.

● Je pravda, že loviť s dravecami vo voľnej prírode bude problém kvôli nedostatku zveri?

– V poslednom období sledujeme výrazné zmeny klímy, ako sú napr. krátka, resp. žiadna zima s minimom snehu, suchá a teplá jar, extrémne vysoké teploty v lete, čo spôsobuje vysušenie krajiny. Ale na druhej strane aj častý výskyt lokálnych búrok s intenzívnymi zrážkami. Toto všetko má vplyv aj na počty malej zveri v revíroch. Aj od počasia závisí, aké budú jarne prírastky malej zveri. Preto bude potrebné, aby sa zo strany ohospodarovateľov pôdy prijali také opatrenia, ktoré najviac eliminujú tieto dôsledky. Ide napr. o rozčlenenie veľkých lánov na menšie plochy, obmedzenie pestovania monokultúr, výsadba remízok, vetrolamov, znova obnovovanie pôvodných mokradí. To sú opatrenia, ktoré budú musieť poľnohospodári začať realizovať, ak budú chcieť zastaviť degradáciu pôdy a krajiny a zabrániť tomu, aby sa pre nich pestovanie plodín stalo ekonomicky neúnosné. Všetky tieto kroky, ktoré sa budú musieť postupne realizovať, budú mať v konečnom dôsledku aj pozitívny vplyv na biodiverzitu krajiny a povedú k znovunavrátaniu pôvodných živočíchov do krajiny, ktorá im začne znovu poskytovať dostatok potravy, kryt aj hniezdné možnosti. A tu je priestor pre nás poľovníkov, aby sme tlačili na

poľnohospodárov na postupné prijatie týchto krokov, ktoré budú mať pozitívny vplyv nielen na malú zver. Užitočné budú aj pre nich samotných a aj pre celú krajinu.

● Transformácia sokoliarstva je nevyhnutná kvôli zmeneným prírodným pomerom. Myslíte si, že športové disciplíny nahradia lov ako taký?

– Ako som skôr uviedol, sokoliarstvo je umenie lovu pomocou dravých vtákov, aj keď v súčasnosti sa najčastejšie stretnú ľudia so sokoliarstvom na hradoch a zámkoch pri sokoliarskych vystúpeniach. Stále sa pri výcviku dravcov používajú tie metódy, ktoré sú tu už viac ako 4000 rokov, len sa dravce využívané na sokoliarske ukážky nevedú k lovu. V súčasnosti viacero sokoliarov s dravecami neloví, len ich odchováva a lieta ich, takže sa dá povedať, že sa sokoliarstvo postupne prispôbuje dobe. A už sa aj organizujú súťaže, v ktorých sa porovnávajú letecké schopnosti jednotlivých dravcov. V našich podmienkach sa organizujú súťaže na let na balón, keď sa atrapa koristi vytiahne na meteorologickom balóne do výšky a meria sa čas, za ktorý tam sokol príletí. Resp. v arabských krajinách robia súťaže v rýchlosti vodrovného letu sokolov.

Tu by som zdôraznil, že aj keby sa niekto chcel venovať sokoliarstvu len týmto spôsobom, tak musí splniť všetky

podmienky v zmysle zákona a musí mať sokoliarske skúšky a byť členom Slovenského klubu sokoliarov pri Slovenskej poľovníckej komore.

● Sokoliarstvo, to je celoživotná záľuba, a kto sa mu venuje, potrebuje sa mu oddať celou osobnosťou. Vo Vašej rodine ste zrejme našli pochopenie. Veď zachovanie znalostí starého loveckého umenia, chov a ochrana dravcov, to dáva hlboký zmysel. Aké máte plány na najbližšie obdobie?

– Ako som už spomenul, sokoliarstvo je časovo náročný koníček a bez pochopenia rodiny sa to vládnuť nedá. Ja mám v tomto tolerantnú manželku, ktorá má pochopenie, keď na rodinný výlet beriem aj jastraba, a k sokoliarstvu viem aj svojich dvoch synov. Mladší Timur navštevuje Základnú školu s materskou školou Maximiliána Hella v Štiavnických Baniach, ktorá je prvou základnou školou na svete, v ktorej sa vyučuje sokoliarstvo ako povinný a klasifikovaný predmet. Tak dúfam, že z neho vyrastie sokoliar.

Moje plány na najbližšie obdobie – keďže je lovecká sezóna, tak by som sa chcel zúčastniť niekoľkých menších polovačiek s jastrabom a koncom decembra už začnem s prípravou na odchovnú sezónu, v ktorej by som sa zase chcel pokúsiť o odchov jastrabov lesných a sokolov rárohov.

Prípravila JÚLIA DRIENOVSKÁ

